

PREUS DE SUSCRIPCIÓ

UN TRIMESTRE

Dins Espanya: una pesseta.
Fora d'Espanya: dues pessetes.

Redacció i Administració

General Barceló, —1.—2.ª

PALMA DE MALLORCA

LA AURORA

Surt cada dissapte per donar ventim i altres herbes an es qui s'ho guany

PUNTS DE SUSCRIPCIÓ

A *Manscor*: Ca-Mestre Antoni Fiol Ferrer, 5.—Ca-Fame Andreu Alcover, Plaça del Palau, 2.A *Palma*: Llibreria d'En Gaup, Mercè, 6.—Taller d'encuadernacions d'En Francesc Ferrer, Sta. Eulària, 25.—Llibreria Ernest Fran, Brossa.—Llibreria d'Alomar y Fontdevila, Brossa.

Parla En Revenjoli. Escoltau i oïreu

Aplanada

Se'n haurán de dur una aqueixes grans pécores d'anticlericals que demant s' *Obrer Balear*, *El Rayo*, *Esput* i altres paperots noniguns no paren mai de tirar cosses a tota cosa bona que les vengia devant. Si, les haurém d'aplanar una mica s'escarpó perquè s'ho mereix-en massa es grans polissardos. Ha idòl parau, anticlericaltexes del dimoni!

I

Segueixen ses completes de nyic-nyec.

S'entén, entre republicans, això es, es socialistes contra ets altres republicans conjuncionistes i contra En Lerroux. S' *Obrer Balear* vé dissapte tot ple de ventim contra En Melquiades Alvarez, N' Azcarate i tots ets altres republicans que se volen entendre amb sos liberals monárquics. De N'Azcarate lo més poc que diuen, que ha pegat de genois anant a veure el Rei i que es un traïdor, lo meteix que En Melquiades Alvarez, i que es capspares republicans son uns farsants. I arriba a dir es paperot socialista:—Ja que es republicans no fan sa revolució ni tomen sa Monarquia ja hu farem moltros. I diu més; diu que es socialistes no son cap «ramat d' anyells», sino un estol de «lops i tigres per esbenar contraris» «mossegant». I sabeu que diu de tots es caporals republicans es paperot socialista? Idò ques es qui més i es qui manco, son «uns deslleals i uns covarts i deshonorats». I llavò diu: «Avui, a dir ver, no hi ha més que un partit republicà, es nostre», «es socialistes». An ets altres que's republicans, les dona per «renegats» per «apóstates». Lo que's diu així, llevatn-se sa pell uns amb altres i a forsa d'unglades i de picades, no es daptés que entrarà prest sa República.

II

Mentides infames

Es paperot socialista posa unes gloses aigorderes, i hi pinta un «obrer» que se'n va a fer feina i que diu que no s'es vist ple mai de panxa ni amb roba abastament per tapar-se; i mos conta que aqueix «obrer» «obra amb sos seus braços masses d'or».—Sempre vomiten es socialistes sa meteixa mentida; no'n saben sortir es grans closques de sa seua eterna mentida: s'obrer produeix s'or, grans masses d'or, i les produeix ell, just amb sa seua suor, no amb sos moraduxes des capitalista, no amb so concurs des capitalista, sino s'obrer tot sel, i amb tot amb això «s'obrer» ni se pot emplar es gavatx ni tapar-se de roba sa seua corpora. Això es s'etern cantassol des socialistes. Si això fos ver que son ets obrers tots es qui produeixen i que es capitalistes no produissen res, sino que just consumissen; si fos ver que ets obrer, sense es concurs insustituible des capitalistes produissen, «obrasen amb sos seus braços grans masses d'or», molt benets resultarien ets «obrer» si no s'enginyaven a produir aqueixes

grans masses d'or sense acudir a ses fàbriques o propietats des capitalistes. Si son ells que hu produeixen tot, si es capitalistes no produeixen res, ¿com no los deixen anar an es capitalistes? com no'n fugen de ses fàbriques i propietats des capitalistes? com no's posen a trebariar per compte propi? Si produeixen tantes de masses d'or, bé trobarien qui els-e deixás diners, qui els-e bestreuria per aglapir ses primeres materies; i lo de manco per ells seria tornar aquells manlleus que farien amb «ses grans masses d'or» que mos conta es paperot socialista que s'obrer produeix! ¿Com no hu fan així es socialistes? Ah! perque tot això que diuen ells que son just ells es qui produeixen i que es capitalistes just consumeixen, es una solemnisissima mentida. Es ver que s'obrer produeix or, pero es amb so concurs des capitalista, amb ses màquines e eines o terres que es capitalista li proporciona, fins a tal extrem que s'obrer, sense aquelles màquines, eines o terres, no pot fer res, no pot produir res. I son tan taia-nassos i tan gorrers aqueix socialistes que volen que es rics posin ses màquines, ses eines, ses terres, i que es producte que dona sa seua feina feta amb aquelles màquines, eines i terres des rics, siga tot per ells, que hi han posada sa feina i no res p'es rics que hi han posades ses màquines, ses eines, ses terres, sense les quals casi res porien produir ets obrers. ¿Qui ha donat aquell producte? ¿Just sa feina de s'obrer? No, i mil voltes no. Aquell producte l'han donat ses màquines, ses eines i ses terres des rics i sa feina d'ets obrers. Per lo meteix aquell producte es des capitalista i des seus obrers a recta proporció, segons lo que cada un e-hi ha posat. Per lo meteix es fals i mentida tot això que s'emboica es paperot socialista de que s'obrer «obra amb sos seus braços grans masses d'or», i se mor de fam i no té per vestir-se. No! *Obreretxo* embuia-fill ets obrers que «produeixen grans masses d'or», guanyen mol tbon jornal; i si se moren de fam i no's poren vestir, es que son uns tudats, uns gastadors, que fondrien ses claus de St. Pere, si les ho deixaven tenir mitja hora.

III

Lo que fan es revolucionaris d' Espanya devall devall

Es nostro amic estimadíssim En Miguel dels Sants Oliver, un des primer periodistes d'Espanya, no sols per lo bé que escriu, sino per lo ben orientat que va, ha publicats demunt es periòdic «A B C» de Madrid dos articles sobre s' «esperit revolucionari» dins Espanya, que tots ets espanyols que se tenen per homos d'orde, haurien de reflexionar i remugar de prim compte, perque les toquen ben de prop. Ets articles son contra s' «esperit revolucionari» pero son fets per que ets homos d'orde se posin en guardia i se defensin d'hora contra sa Revolució i que no els ocorri defensar-se quant ja no hi serán a temps. Consideram molt del cas reproduir es paragrafs principals sobre tot des según de dits articles, per que es nostros lectors pugen prendre búxoles i coletgir com mos trobam dins Espanya d' «esperit revolucionari». Vetassí lo que diu tal article:

«Des derrers anys des sigle passats s'observa dins Espanya un canvi d'esperit que devegades pren aspecte de subversió, de ruptura completa amb sa seua antiga indole. Sa perduda de ses colonies, sa humiliació des vei patriotisme, es fracás de ses esperances d'una restauració feta cop en sec, s'invasió dins es nostro país de sa corrent obrera internacional i sa feinada d'una multitud de cases editorials que dins una quinzena d'anys han traduïts i escampats per tot arreu tots es llibres socialistes, sindicalistes i ácrates des nostro temps, son es factors principals des canvi d'esperit a que me referese.

«Com a manifestacions de tal esperit apareixen una partida de fets que sols poren tocar demunt demunt.

1.ª enfilai de fets

«S'es desplegat fora mida s'exercici des dret d'associació per fins socials i politics, a voltes a la descuberta, altres voltes baix de formes recreatives o de cultura. Sols premit Barcelona com a base d'observació, esglaija es nombre de societats de finalitat o demble revolucionari que de quinze anys ençá han anat omplint omplint es registres des Govern Civil. Basta lletgir amb atenció ses noticies des periòdics locals durant una setmana per formarse idea d'aqueixa multiplicació desacostumada de *Centres*, *Ateneus*, *Comités*, *Casinos*, *belldrons* i *lligues*, estesos a cada districte, a cada arraval, a cada carrer: tot una xerxa vastíssima i soterrania de que está vertaderament minat el país. Encara que ne els-e concedissen cap eficacia de proselitisme (per aplegar gent per una idea politica o social), just s'arremelinament d'animes que supesen, es ja un cens gros i fins alarmant.

2.ª enfilai de fets

«Creixensa de la Prensa. E-hi ha moltes, moltíssimes de persones que per esperit de comoditat, acostumen a donar per no existent allò que ne'ls agrada o que'ls molesta. Aqueixes persones conceixerán tot lo més cine o sis diaris republicans de major importancia dins tota Espanya, tant de Madrid com de provincies; pero ignoren sa vertadera ennigulada de setmanaris, revistes, folletins, periòdics satirics, fuies quinzenals i publicacions menors de tot genre que venen a esser ses «guerrilles» de sa revolució. No arriben an es gran públic, es ver, i per això molts els-e tenen per inofensius. Arriben a rollos de gent no gaire grans, pero per desgracia comptos casi tot de sectaris; i servintlos de redós sa seua curta circulació, s'hi publiquen ses predicacions més ferrestes, es conséis més violents, i fins fórmules i receptes per explosius i s'atentat personal. Devers des meu ofici me posen an es cas de fixarme en tals publicacions, i dic que es allà ontse deixa veure millor sa cara es vertader esperit de ses nostres classes populars i aont se pot augurar i coletgir lo que seria una revolució baix d'aqueix auspiciis. Es nombre de tals fuies es gros, no sembla ver que n' hagen de sortir tants de periòdics d'aqueix.

3.ª enfilai de fets

«Aument d'escoles, no ja laiques ni mentals ni amb cap altre desfrés consemblant, sino escoles-fàbriques d'ex-

plosius, planters d'homos d'acció, disposts a tot. Vetaqui un altre capítol que ne acaba mai. Un estudi documental, realista i d'observació directa fet demunt aquest punt i es des anteriors, no sols a Barcelona, sino a ses altres bandes d'Espanya de cap a cap, resgistrant-ho tot amb enginy i esment, sense que la gent se'n temés i sense que negú amagás res de lo que hi ha en realitat,—oferiria unes revelacions i donaria una impressió de conjunt an es distrets i indiferents d'ara, que resultaria ben bé una cessa sensacional, d'aquelles que esglaien i aborronen.

4.ª enfilai de fets

«I finalment: una mudança i una major gravetat s'observa en ses alteracions de s'orde públic. No importa recordar s'historia recent des atentats terroristes ni ses vagues generals ocorregudes dins Espanya, que contrapassen totes ses succeïdes a s'estranger, ni sa «setmana trágica» de Barcelona de 1909, ni es greu comat i provatura de revolució de 1911 dins tota sa península, ni ses eloquentíssimes espises i flamarades de Cullera, ni sa vaga ferroviaria de setembre darrer.

Consideració I

«Tot aqueixa creixensa i aument de cosotes i lo que se nota dins es llenguatge usual de ses propagandes; tot aquest diapasó i trottí acostumat que duen es discursos i ets articles d'ara, aont se son fetes es nostro pa de cada dia unes formes de ferocidat i de canibalisme i seuatgisme literari, aont no arribaren mai ni es dies més sanguinosos del «terror» ni an es moments més fatals de la «Commune» (de París) ni ses planes més infames des paperot «Le Père Duchesne», ni ets esvorts des pitjors folicularis i es-criguedors cap-esflorats de 1871; tota aqueixa clara i evident sintomatologia (senyes i indicis de coses mal-amagades) no permeten a negú i molt manco a un Govern parlar de sa pau material ni de sa pau moral que reina dins Espanya», perque de tot e-hi ha fora pau.

Consideració II

«Dins Espanya hi ha ara un esperit revolucionari favorable a tota conflagració, a tot lo que sia rebumbori i telebastaix tot d'una que sa realitat o sa casualitat e-hi dona gens de peu. Aquest esperit que abans sols batejava entre certes classes mitges o dins es corters, ha traspasat a ses masses, an es populatge es seu centre de gravitació actual. Es ver no está escampat dins tota Espanya per un igual ni amb sa meteixa força ni molt manco; es ver que hi ha grans interrupcions i buits groses entre foc i foc i que no domina d'una manera decisiva i resolta més que dins quatre o cinc ciutats. Pero ¿i no porien aqueixes ciutats o qualcuna d'elles aglapir un moment favorable i ben aprofitat i fer lo que feren tant sovint an es sigle passat per sorpresa alguns batallons?

Consideració III

«Es poble com a tal poble, ses masses com a tals masses han comparegut dins sa nostra historia revolucionaria com un factor aillat i independent des militarisme d'altre temps i fins ubertament contrari d' ell. Des pronunciament d'altre temps som

vengunts a parar a sa vaga general revolucionaria. Sa diferencia es formidable. I no es manco greu tampoc es contingut d'aspiracions i d'idees empeltades an es populatge per obra d'aqueixa escampadura de sociologia caòtica i desgavellada i sensa cap ni centener an-e que me som referit. Una informació documentada, a lo Le Play, de lo que pensen, senten i desitgen ses nostres multituds, des desgavell des seu pensament, que les han fet mal-bé es seus caps-pares i caporals més admirats, tots mitjanies ordinaries, pero de ses que ordinarietgen més, una informació documentada de tot aixó faria agafar pell de galina i arriassaria es cabeis.

Consideració final

«Figurau lo que ha d'esser una mentalitat popular i un sentit revolucionari quant s'homo mostra, quant es medel i expressió no es ni Montesquieu ni tan sols Rousseau ni fins i tot Lluís Blanco Proudhon, sino rónegament En Ferrer i Guardia».

IV

S'«Animalot pudent» animalletjant.

Posa unes gloses suqueres, que's veu que es merdancer que les s'ha tretes, estava gat com una sopa. Segons aqueix estrúmbol, es qui anaren an es balls de màscara, generalment de cans desfermats, no foren sa gent de mon, que tant els es buit com carregat, sino ses «fies de la Purissima» ses «mares cristianes» ses dones des «seglars catòlics», es «congregants de St. Lluís de Monti-Sion; i acaba aqueix poca-cosa de glosadorange d'En Banyeta-Verda, eridant la gent per que vagen an es «balls de pinyata», aqueixa profanació horrible des sant temps de corema, que's fa a alguns xibius anticlericals de Ciutat, i que es *Puput*, per mentir en tot, suposa que se fan tals balls del dimoni «per tot Palma», lo qual es una de tantes menes amb-e que sol emblanquinar es seus bobians asoleiats.

Derrera aquest glosador estrúmbol surt aquell fracassat que aqueis derrers dissaptes ha tractats de porcs es reverents sacerdots opositors a ses Rectories vacants i de ruixat d'aglans ses meteixes Rectories; i l'emprèn contra noltros, figurant-se sens duple que mos havia de fer miques. Pero sa cosa li es sortida tan desgavellada, tan sensa cap ni peus i tan senzillament ridicula, que mos ha desarmats. No sabem combatre amb un inimic tan poca-cosa, que ell meteix se tira en-terra i s'umpl de pols i de lloc fent es bóvol. Un escriguedoretxo així, no mos sab fer més que compassio i riaies; i ja no li sabem dir ni *eina* ni *polissardo* ni *noningú* ni *fracasat*, sino just: *mesquinet!*

Llavó posa es *Puput* un altre enfilai de gloses aigorderes contra es dinar que's conservadors de Manacor feren an es *Port*, dia 2 d'aqueix més, aont concorregueren prop de mil homes. Com no pot dir que no hi aná negú. s'aferra com un rabiós an es fet lamentable de que es cuiner, sensa ferho aposta, esguerrá una mica un dets aguiats, i axí es gran mentiderando de *Puput* ja s'atansa a dir que tal dinar va esser un gran fracás, i que amb aquesta es conservadors i En Maura son morts. S'es vist mai res més toixerut? Com se suposa, si aqueix dinar, en lloc d'esser cosa des conservadors, fos estat cosa des republicans o d'altres revolucionaris, es *Puput* l'hauria donat per un triuñf colossal. Es que cadascú va ajuda a los seus.

Més envant s'infame *Puput* copia d'un des paperots més infames de Madrid, republicà com se suposa, una bassinada d'immundicies contra En Maura. Sí, es *Puput* es es bassí des

revolucionaris, inimics de Deu, de l'Esglesia, d' Espanya i d'En Maura. Bona senya p'En Maura que es *Puput* no l'puga veure i l'umpli de gargais i fleumes. ¡Pobre d'En Maura si s'Animalot pudent l'alabava i li anava ajuda!

En casi tots ets artieletrós que posa s'Animalot e-hi ballam noltros: LA AURORA o En Revenjoli. Se veu que no mos pot pair i que li posam terra ferm a s'escudella. ¡I sa que li posarem, si Deu ho vol i Maria!

Finalment acaba es brutissim *Animalot pudent* convidant tothom aanar an es «balls de pinyata», per profanar a dretes es sant temps de corema.

¡Hala ànimes...piadoses i carabassenques, que encara admeteu es *Puput* i vos escandalisau de LA AURORA, seguiu, seguiu xelant-hi amb aqueis rois d'infamies, deshonestedats, brutors i arriesses que Es *Puput* vos frega p'es morros i vos afica dins l'ànima, per que En Barrufet e-hi ball de capoll!

V

Es cas Queraltó

Es Dr. Queraltó es un metge republicanot de Barcelona que calumniá greument sa Lliga Antituberculosa de tal ciutat suposant que a sa elinica que tal Lliga té per tisies i que la cuiden monges, aquestes violentaven es malalts obligantlos a rebre es sacraments, anque es malalts no les volguessen; i encara digué altres coses ofensives per la Lliga. La «Lliga» Antituberculosa du En Queraltó an es Tribunal, que'l condemná per calumniador; acudeix an es Tribunal Suprem, que'l condemná lo meteix. Un altre que no fos republicà, se seria resignat a passar per tal sentència; pero es republicans no son així; es republicans han de tenir cera del «Corpus», han de porer calumniar i fer trucs i baldufes, i no les han de porer aplicar la llei.

I han fets una serie d'aplecs a Barcelona, a Madrid, a Valencia, a Sevilla, i diuen si en farán un a Mallorca per que En Queraltó no laja de sufrirsá condemneció que's Tribunal Suprem li ha clavada. ¿Per que? Perque és es clericalisme que l'ha fet condemnar. Es tot un sistema aixó: donar sa culpa de tot an es clericalisme. ¿En Queraltó es republicà? Idó per no hi ha d'haver llei, i ha de porer calumniar, i alerta llavó a signarli amb so dit! ¿No es ver que aqueixa desvergonya i poca alaxa des republicanetxos ja comensa a esser inquantable? ¡Ara veurem com acabará aixó de aqueix Queraltó!

VI

S'«Animalot pudent» contra es Rector de Petra.

Ja huhem dit moltes de vegades; es *Puput* es s'escopidor aont tots es tarabanes, polissons i noninguns van a tirar ses seus fleumes i gargais contra ses persones de bé, i aquell paperot infame e-hu admet tot perque precisament d'aixó viu, d'exploitar s'escándol; i aixó es lo que'l fa an es *Puput* es periòdic més indigne, més oiós i més noningú de Mallorca. —Idó aquesta setmana passada ses fleumes i gargais des *Puput* varen esser pes dignissim Sr. Rector de Petra, atribuintli una partida de false-dats en lo de s'instalació de s'electricitat a Petra, suposant que el Rt. Senyor Rector, ha tractat d'aturar un bé des poble; allá ont cabalment lo que ha fet el Sr. Rector, es estat mirar pes bé des poble i impedir que es benefici d'aquella instalació fos tot per un i res pes poble. I ara, naturalment, es qui se'n ha duit s'aumut p'es cap, o qualche amic seu, ha enviat aquest raig de mentides i calum-

nies an es *Puput* contra es qui, mirant pes bé des poble, li ha desbaratada sa potranca.

En vista d'aquelles cosotes que s'«Animalot pudent» deia del Sr. Rector de Petra, mos enteràrem per dos amics nostros de tota confiança de lo que hi havia sobre aixó, i tots dos, sense esser-se vists ni haverne parlat mos han contestat exactament lo meteix: que tot quant diu es «*Puput*» sobre el Sr. Rector de Petra no es més qu'un enfilai de mentides descarades. Lo que hi ha hagut amb aixó de posar s'electricitat a Petra, es lo següent, i tot Petra mos pot guardar de mentir.

Sa primeria des janer se presentá a Petra un subjecte amb un enginyer: criden es poble a la Sala per parlar de posar s'electricitat. E-hi compareix la gent, i s'enginyer proposá la cosa dient que, per dur-la avant, s'era menester un capital, que s'poria reunir en forma d'«accions» o d'«obligacions», així com més s'estimassen. D'aquella reunió sortí que el Sr. Rector i el Sr. Bal·le triassen altres deu persones, i que ells dotze e-hu estudiassen i hu arretglassen. S'apleguem lo endemà aqueixes dotze persones, i resolen que's capital se faça d'«accions» i «obligacions» i que aquell subjecte, com iniciador, representás una tercera part des capital; pero ell al punt compareix, i diu que no vol que's faça d'«accions», sino d'«obligacions». Fent-se amb «accions», ets «accionistes» havien de tenir part an es negoci; fent-se amb «obligacions», es qui hi posarien diners, només tendrien dret a que les tornassen lo que hi haurien posat, pero no tendrien gens de part en ses ganancies. — Passats 5 o 6 dies se torna aplegar en aqueils dotze, i acorden de bell nou que's capital se fés per «accions». Des dotze només n'hi hagué dos que diguessen que's fés per «obligacions», un d'ells sogre de s'iniciador. — Amb aixó corre-gué sa veu qu'aqueix se retirava des projecte, i qualcú digué que conven-dria que sa Caixa Rural que hi ha allá i que el Sr. Rector n'es President, e-hu prengué per compte seu de posar s'electricitat. Sa Caixa tractá aixó i acordá que no convenia; pero que si negú e-hu volia dur a cap, ella, per ferhi costat, e-hi posaria 5000 pessetes d'«accions». Es tercer diumen-ge de janer e-hi hagué junta general de sa Caixa, i tal junta resol de veure si, suscrivint «accions» es qui hi tenguessen gust, porien reunir es capi-

tal necessari per tal instal·lació. E-hi fan així, i dins una setmana tengueren 25000 pessetes oferides amb «accions»; mentres que s'iniciador se'n amava de casa en casa demanant que suscriviguessen «obligacions». Arriba dia 26 de janer, i se fé una altra reunió, més de 500 homes, i sa Caixa doná compte de ses 25000 pessetes oferides. Alguns parlarem a favor des subjecte iniciador; pero se'n alsa un d'Ariany, i demana que s'electricitat se pos també a Ariany i ofereix 5000 pessetes amb «accions». Aquí el Sr. Rector va dir que també trobava que s'havia de fer per «accions», per que tot es poble pogués tenir part en ses ganancies i fos una cosa més patriòtica, i que ell com a Rector havia de mirar més que negú lo que fos un benefici i un avens pes poble; i que estava dispost, per que la cosa anés avant i per ferhi costat, a posar-hi 5000 pessetes amb «accions», fent constar que ell personalment no hi volia res en tal empresa, que es seu «oferiment» era just per fer costat a s'idea, que ell considerava bona i convenient, fins an es punt de que, si altres volien aquelles «accions» que s'oferia a prendre, les ho arrambaria, desfent-se'n amb molt de gust. Llavó pren la paraula el Sr. Bal·le, i va dir que ell també, per fer anar avant la cosa, s'oferia a prendre «accions» per 5000 pessetes. Devant tot aixó s'iniciador i es pocs que li feien costat, romangueren ben atxul·lats. — Després de tot aixó qualqu acudí an el Sr. Rector proposant-li una transacció; el Sr. Rector s'hi descompassá per que fos acceptada, pero no hu va esser i no per culpa del Sr. Rector.

Aixó en sustancia es lo que ha passat, de lo qual resulta que el Sr. Rector de Petra s'es portat dignissimament i com a pare des poble; i, perque ha mirat pes poble i perque ha procurat que's benefici, en lloc d'esser just per un, fos per tot es poble, un noningú, mentint com s'ànima de Judes, ha enviat a s'infame *Puput* una senaiada de mentides i d'infamies contra el Sr. Rector de Petra. Si el Sr. Rector de Petra, així com es una persona digníssima, que dona bon exemple i mira pes bé des poble, fos un tarabana, un fracassat, un *eina*, una mala carrossa, un polissardo, a-les hores es *Puput* el defensaria, el treuria pes cabeis i el posaria part demunt ses niguls. Aixó es es *Puput*: sa deshonra i s'ignominia de Mallorca.

DE TOTES ERBES

Sa llampria meravellosa

(seguiu)

Casat En Juanet amb sa fia del Rei, se'n anaren a estar an aquell grandió casat, set vegades més gran y més preciós que ca'l Rei meteix. En Juanet era tan viu que no deia a negú ni a sa seua dona d'on treia tant de recapte cada dia, perque ell i sa dona feien una taula millor que a ca'l Rei i tenien un gros estol de criats y criades, que no n'hi havia cap de desmenjat, i tots eren tocats de bon gust: s'estimaven més un plat d'arrós que set de faves, i un talabant de porcella rostida qu'un cocarroi. I com s'ho feia En Juanet per sostenir tot alló? Idó desiera pegava fregada amb s'anellet pe' sa llampria, i tot d'una ja li compareixia es negret, que deia tot rabent: —Manem feines! com a esclau teu que som i de tots es qui porten s'anellet!

I En Juanet li solia demanar una senaia de dobles de vint de carassa d'aquelles tan grogues, i gastava d'allá fins que n'hi havia; i, quant les acabava, tornava fer sa meteixa endemesa de fregar s'anellet pe' sa llampria, li tornava sortir es negret, li demanava una altra senayada de dobles de vint de carassa, es negret, les hi treia, i

l'homo tornava tenir p'es llait de la casa, tant gastás.

Negú se'n poria avenir de que En Juanet pogués aguantar tot aquell llait perque no sabien d'ont treia tota aquella doberada que gastava. I ell ben alerta a dir que hu tregués de sa llampria que la tenia dins sa cambra de més endins, sensa cap finestra que mirás defora i tancada amb una porta de set forraiat, cadascún amb pany i clau, per que negú nat del mon e-hi pogués entrar ni venir sospites de que hu treia tot d'aquella bona de llampria, que era tota com a de ferro-vei i pareixia més veia que es pastar. En Juanet sempre duia demunt ses set claus des forraiat de sa porta d'aquella cambra per que no hi pogués entrar negú i fer-li seuvatge sa llampria.

Mentres tant s'onclo moro d'En Juanet no s'aturava de córrer de la Xeca a la Meca a veure si trobaria en-lloc En Juanet per espampolar-li sa llampria, des llevant o des ponent.

A la fi arriba a sa ciutat d'aquell Rei, i li conten de que la senyora Princesa s'era casada amb un pollastrell així i així que havia plantat ab un sant-i amén devant ca'l Rei un casa set vegades més gran i més bo que ca'l Rei meteix, i que allá s'estava amb sa seua dona, que era la senyora Princesa, i que manetjava es diners a pala-

des, sensa que negú hagués pogut afirmar ni aclarir d'ont los se treia.

—Ja es En Juanet, pensà s'onclo-moro. No pot esser negú més qu'ell; i tot això es amb sa llampria que'm va robar a mi, que hu fa. ¡A veure com jo la me torn fer meual!

Pensa qui pensa com s'ho faria, ja es partit a rondar per davant es casal d'En Juanet, anant i venint carrer amunt carrer avall, pero ben alerta sempre a no topa mai En Juanet per que no se'n mal-pensàs i no n'hi fés qualcuna d'ase i seca.

En Juanet s'era fet molt cassador; e-hi duia una varera loca amb so cassar, i molts de dies se'n anava es demati i no tornava fins es vespre.

Com s'onclo-moro va haver espia tot això, va prendre sa seua, ben re-solt a fer-ho de tot per espampolar-li sa llampria an En Juanet, costàs lo que costàs. I que fa es gran polissardo? S'esquitxa a ca-s' argenter, i li va fer tres llanties totes d'or; i es dia que els hi tengueren fetes, observà si En Juanet se'n anava a sa cassera. El guipà que s'hi espitxava amb un escabotells de criats i de cans encoblats, i, quant ja no'l veren en tot es carrer, que calculà que ja seria fora de la Ciutat, sa mala ànima que s'onclo-moro ja se carrega ses tres llanties d'or, i jhala a anar i venir per davant ca'n Juanet, crida qui crida amb tota quanta de veu se poria treure:

—¡Hala, germanets del Senyor! ¡qui'm barata llanties veies, de gualsevol cosa sien amb llanties d'or noves de trinca! ¡Hala qui me'n barata! ¡Hala! ¡hala! ¡hala!

La gent com sentien i veien allò, els-e venia molt de-nou, i se returaven per assegurar-se de si hu havien mal-entès o de si aquell e-hu havia mal-dit; i com veien que era així com e-hu havien entès, e-hu trobaven gros de tot.

I al punt ja hi compareixen una traca-lada de gent carregats amb llanties veies, i ja s'abocuen a s'onclo-moro, i tots que li deien, presentant-li cadascú sa seua llantia:

—Vaja si feim es barat amb aquestal!
—No, amb aquesta altre, germà!
—Uepl amb sa meua, que es més pre-nidoral!

—Amb sa meua ha d'esser ell! ¡Jo som devant!

No vos dic res es marrutxell que s'armà entre aquella gent perque tots volien esser es de davant, de por que tenien de no porer-hi arribar tots a sa llantia d'or, veient que aquell homo només en duia tres; pero s'onclo-moro aviat se'n va esser desfet, perque agafava una d'aquelles llanties que li presentaven, li pegava just una uiaada, i ja la tornava entregar a son amo, dientli:

—No'm serveix això! No es aixó lo que jo cercl!

In'agafa una altra, li pegava just s' uiaada, i ja la tornava a son amo dient-li que li servia. I a tots es qui li presentaven aquelles llanties, va fer sa mateixa endemesa; i quella gent, bé hu poreu creure, se grifaven de no haver pogut fer aquell barat que l's-e seria estat tan ventatjós.

Ses criades de Ca'n Juanet eren estades ses primeres de temer-se d'aixó de ses llanties, i s'eren acostades an s'onclo-moro que'n feia sa crida, a demanar-li si anava de bo que volgués baratar llanties veies qualsevols amb llanties d'or, i s'onclo-moro les va dir:

—I tan de lo bo com val Mirau si va de bo, que si me'n duis una de llentio-ta que té es vostro senyor, i que es segur que de veia i retuda qu'es, ja no la feis servir, jo vos donaré aqueixes tres, totes d'or, i llavó hi haurá una alegració per voltros.

—¿Quina alegració? digueren aque-lles dues mandragolines, badant uns uns com uns piatets.

—Quina? diu s'onclo-moro. Una bo-tonada d'or (1) per hom a voltros dues i tres vies de cadeneta d'or per fer-mar-vos pe'sa cinta i que encara les vos pogueu pasçar p'es coll amb lo que sobrará, i un collar de perles i di-amants i unes brassaroles totes d'or per la Senyora Princesa.

1 La botonada son dotze botons (sis a cada mànega des gipó negre) que duen ses dones, i que forma part de sa caixada o adrés que les fan, en casar-se. A les al'otes pobres les fan uns botons de més poc preu; pero tothom fa lo possi-ble per que siguem d'or.

No vos dic res aquelles dues revel-le-res lo que feren, com sentiren aquelles comendacions de s'onclo-moro: piquen de talons cap a contar-ho a la Senyora Princesa, com unes botges, que no sa-bien que les passava.

La trobaren que s'acabava d'aixi-car i de rentar, i ja li diuen:

—Senyora Altesa, escolt per amor de Deu lo que mos diu un homo que hi ha a es mig des carrer, que va carregat amb tres llanties totes d'or, noves de trinca!

—¿Que es lo que diu aquest homo, grans marxandes, que vos ne veniu amb aqueis crís? diu la Senyora Prin-cesa,

—¿Que diu? diuen aquelles. Que el Senyor Princes té una llantiota veia, que ja no deu esser bona a res a res, perque lo que's diu noltros no l'hem vista lluir mai en tota aquesta casa; i diu aqueix homo que, si la hi duim, la mos baratará am tres llanties noves de trinca totes d'or, que les du penja-des a s'esquena, i llavó mos donará a noltros una botonada d'or perhom i llavó tres vies de cadeneta d'or per fer-mar-mos pe'sa cinta i que amb lo que mos sobrará, que mos bast per passar-les-mos p'es coll; i llavó per Vossa Altesa un collar de perles i di-amants i unes brassaroles totes d'or també!

—¿Pero que me deis, al'otes? se va esclamar la Senyora Princesa. Pero ¿que no veis, grans beneitotes, que aixó no pot esser ver? ¿Con no veis que aixó es que hu heu somiat?

—¡Bona casta de somiar, Senyora Altesa! digueren aquelles mandrago-lines. ¡Ara meteix el poreu anar a fer venir, i Vossa Altesa meteixa se porá treure es gat des sac!

—Idó anauh! diu la Senyora Prin-cesa.

Aquelles dues, com senten allò ja s'esquitxen a s'onclo-moro, que va esser ben falaguer de presentar se tot xelest davant la Senyora Princesa, i li feu ses meteixes ofertes que havia fetes a ses criades sobre aquella llantiota veia que va dir que el Senyor Prince tenia.

—¡Pero jo mai n'hi he sentit parlar! s'exclama la Senyora Princesa.

—Es que ell la deu tenir per dalt es porxo o a qualque recó, i deu estar empegueit d'haver-la-hi de presentar a Vossa Altesa diu es gran polissardo de s'onclo-moro.

La Senyora Princesa, que ja li eren entrades unes ganas de baratar sa dit-xosa llentioté veia, unes ganas més fortes que ses que aquelles dues criades tenien, va dir an aquell:

—Mirau, noltros registrarem tota la casa veiam si la trobam an aqueixa llantia veia que deis, i tornau demunt mig-dia; i si l'hem trobada, farem es barat; i, si no, no'l farem.

—Bé ha parlat Vossa Altesa! diu s'onclo-moro, i se'n va amb ses tres llan-ties d'or a s'esquena, pero ja sensa cridar que les volgués baratar amb cap veia.

I heu de creure i pensar i pensar i creure, que com si haguessen tengut foc din ses sabates, ja foren partides la Senyora Princesa i aquelles dues cria-des cerca qui c rca per tota la casa aquella llantiota veia que les havia dit aquell desconegut que hi havia. Miren per tots es porxos, i res; miren per tots es recones més esbarrats, i res; s'afiquen dins totes ses cambres, rebosts, botigues, auberjons i enfodys, i res. Allá ont no poguessen entrar perque no tenien ses claus va esser en aque-lla cambra de sa porta de set forraiaes tots am pany i clau, i que negunes e-hi eren entrades mai perque el Senyor Prince tenia tencat sempre i du a ses claus demunt, fins i tot en dormir.

—¡Ja es aquí dins aqueixa bona de llantiota veia! s'exclamá la Senyora Princesa.

—¡Es així com diu Vossa Altesa! s'exclamen aquelles dues criades.

—Pero bé! diu la Senyora Princesa. ¿Com e-hi entram aquí dins, si está tancat amb set pany i set claus, i el Senyor Prince du ses claus demunt?

Com? d u una d'aquelles criades. ¡Ara me'n he pensada una un poc mas-sa grossa!

—Amolla-lil diu la Senyora Prin-cesa.

—Idó, diu aquella d'obrir una trapa an es sòtil de sa cambra, i una de noltros amollar-le-hi amb una corda; i si

ha sa llantia, aquella la treu, i ja es-tam salvades,

—¿Si que has pensat bé! diu la Senyo-ra Princesa. ¡Are meteix!

I ja se'n van totes tres amb un bec de grua dalt es sòtil, i ja son partides a deslloriguerar un parei de mitjans a s' endret de sa cambra des set forreais; a forga de forces obrin sa trapa, una n'aquelles criades se feren un lliga-bai-asses per ses cuixes; i la Senyora Prin-cesa i s'altra criada l'amollen per en-dins i per endins.

—Prou! va dir aquella com va tocar amb sos peus en-terra.

Li amollen un llum encés, i la dona pogué veure tot quant e-hi havia dins aquella cambra. I que me'n direu? El e-hi va esser sa llantiota veia que aquell homo havia dit, i hu era ben veia i retuda de tot.

—¿Si que hi es! cridá tot d'ana aque-lla criada.

—Vol dir e-hi es? s'exclama la Senyo-ra Princesa.

—¿Si Senyora Altesa! diu aquellá d'allá endins.

I encara no l'has amarrada? diu la Senyora Princesa.

—¿Si, Senyora Altesa! ¡Ja me póren puj r, en voler! diu aquella.

La pugen amb sa llantiota, i com la va veure d'aprop la Senyora Princesa, no se'n poria avenir de que aquell des-conegut en volgués donar tant d'a-quella enderia. I tan tapada anava a-quella beneita, que mai aná a pensar que, quant aquell desconegut en volia donar tant, qualque virtut grossa ha- via de tenir aquella llantiota tan alda-na i retuda an es paréixer.

¿Que me'n direu? Ell s'onclo-moro s'hi presenta demunt mig-dia, li mos-tren sa llantiota, que deia ell, i a l'acte entrega ses tres llanties d'or, es collar de perles i diamants i ses brassaroles d'or a la Senyora Princesa, i ses bo-tonades d'or i ses tres vies de cadeneta d'or que havia promeses a ses dues criades; li donen a ell sa llantiota, que era sa meteixa «llampria meravellosa» i quina la fa ell tot d'una? Pega frega a sa llampria amb s'anellet que ell duia com es d'En Juanet, i l'acte li compa-reix es negret, que li diu tot remo-lest.

—¡Mane'm feines; com esclau teu que som i de tots es qui porten l'a-nell!

—Ses feines que't man, diu s'onclo-moro, que a l'acte mos ne dugues tot amb aquest casal demuntaquella mun-tanya que saps tu que hi ha dias mar-dotze grosses de llegos allá descá aont fan es níus ses seques dins es grec!

I encara no hu va haver acabat d-dir s'onclo-moro, com «zas» laquell negret se'n va dur tot aquell casal amb tota quanta de gent i amb totes ses al-tres coses que hi havia dedins: tot se'n ho va dur dur demunt aquella munta-nyota que hi havia dins mar, dotze grosses de llegos allá descá ont fan es níus ses seques dins es grec.

No vos dic res si es veinats i es de ca'l Rei se'n temeren prest de que a-quell grandíós casal del Senyor Prin-ce i de la Senyora Princesa havia des-comparegut, sensa deixar rastre de res ni sebre negú per ont s'era fus.

Ara figurau-vos quin trastorn i quin mal cop no havia d'esser alló per la Reina i p'el Rei, i sobre tot p'En Juanet, com torná de cassar es vespre, i no trobá dona ni casal ni res.

Dissapte qui vé, si Deu ho vol i Ma-ria, veurem lo que va fer aquell pobre al'lot davant aquell perboc tan ferest que li pegá es seu onclo-moro de pren-dre-li sa llampria, sa dona, tot s'altre cabal.

(Seguirá)

JORDI DES RECÓ

Sobre En Menendez Pelayo

El nostro bevolgut amic Rt. P. Res-tituto del Valle Ruiz, de l' orde de St. Agustí, Professor del Col·legi de 2.ª Ensenyansa que l'orde té a l'Esco-rial, ha tenguda s'amabilitat d'en-viar-nos es discurs d'inauguració de curs que ell e-hi va fer sobre aquell es-criptor immortal, gloria altíssima de Santander, de tota l'Espanya, de l'Es-glesia Católica i de sa ciencia histórica i bibliográfica. El P. Restituto presenta an ets alumnes d'aquell Col·legi com un model d'estudiants, i va fer molt bé perque ja no n trobarán un altre de tant bo es joves d'ara en tot lo mon per lo que se refereix a aprofitar es temps i es talents naturals que Deu ha-ja donats. ¿Aont e-hi va haver una vi-da més ben aprofitada per la ciencia literaria que sa d'En Menendez Pe-layo?

Aqueix discurs del P. Restituto es una nova prova de ses grans dots li-teraries d'aquest meritissim relligiós, que es una llástima que no escriga més, temint com té una ploma que rat-ja tan admirablement, que fa xalar a l'uf tots es qui están tocats de bon gust! ¡Per l'amor de Deu, P. Restituto, un poc més d'«escriguer!» un poc més de fenerial! De totes maneres mil gracies de s' obsequi amb que mos heu honrats, enviarnos aqueixa bella mos-tra des vostro alt enginy.

Sa mort d'En Moret.

Venen noticies fidedignes de que sa mort d'aquest caporal de sa política espanyola va esser singularment edi-ficant: ell meteix demaná es Sagra-ments (confessió, Extrema-Unció, Via-tic) i los rebé devotíssimament, i s'ofe-ri davant el Rt. Rector de sa seua Pa-rroquia a retractar qualsevol doc-trina que hagués professada que no fos catòlica o condemnada per la Santa Mare Esglesia. ¡Que Deu haja ampara-da l'ànima del Exm. Sr. D. Segimón Moret! ¡Al cel lo vegem! Amèn.

En Pel Arreveïnant

que descapeleja

Coses d'Austria

S'Hereu des Trono

Amb ocasió des cinquanta aniver-sari des seu naixament sa premsa aus-triaca i alemanya ha parlat molt d'a-quest simpátic personatge, que cons-tituix avui sa millor esperansa d'a-quell Imperi austre-hungarie.

Des según matrimoni de Carles-Lluís, germà de l'Emperador Fran-cese Jusep, nasqueren quatre fis: Francesc Ferrand, dia devuit de de-sembre de 1863; Otto, l'any 1865, mort l'any 1906; Ferrant Carles, l'any 1868, i Margalida, l'any 1870, morta l'any 1902.

Des dos qu'encara viven, En Fe-rrand Carles viu allunyat de la Cort per renuncia voluntaria des seus drets. S'amor li feu renunciar tots ets ho-nors, pero en canvi li ha donat un fogar honrat i ditxós.

Sa premsa austriaca diu que sa se-ua llarga ausencia de Viena no ha conseguit que es vienesos oblidin sa seua presència, es seu front espaiés. Sa seua amabilitat es llegendaria, i tothom desitja que torni prompte a lluir dins la Cort imperial.

Molt més discutida, pero no maneo estimada, es sa personalitat des seu germà major, s'arxiduc Francesc Fe-rrand, llegitim successor de s'actual Emperador.

Amb motiu de sa guerra balkánica sa premsa francesa i russa l'ha pre-sentat com-e cap de bandolina des que voldrien a tota ultrança interve-nirhi amb ses armes. Semblants im-pugnacions son bones de fer, pero son males de demostrar.

—Que hi haja Austria qui vulga sa guerra, venga d'ont venga, es fals; ans bé tothom regoneix ses calami-dats qu'acompanyen tota guerra i es beneficis de sa pau. Pero d'aixó a dir que hi ha qui vol sa pau a tot preu,

1 Una «grossa» son dotze dotzenas= 144 per lo meteix, dotze «grosses» de llegos, son 1728 llegos.

2 Dins el poble mallorquí hi ha la creencia de que no s'es sabut mai aont ses seques fan es níu, i diuen que aixó vé de que, quant St. Jusep i la Mare de Deu fogien amb el Bon Jesuset cap a Egipte, ses seques tapaven ses peijades per que es soldats d'Herodes no sabesseu per ont havien pres. Per aixó hi ha s'adagi que diu: Qui es nat ni neixerá, níus de sega no trobará.

e-hi ha tanta diferència com de sa temeritat a sa covardia; ningú vol sa pau a costa de s'honra nacional, en no ser es socialistes; i encara tengueren que tocar sa retirada davant s'indignació general. A Austria domina un sol parer sobre política balcànica: no hi ha més que divergències accidentals sobre es temperament que s'ha de adoptar per s'aplicació de tal política.

Si s'arxiduc Francese Ferrand es partidari d'un temperament decidit, e-hi ha que confessar que'l segueix tota s'opinió popular, genuïnament nacional, i que tal temperament està amb harmonia amb se seu caràcter, puix es seu caràcter es sa fermetat i sa decisió. No li agrada nedar entre dues aigües, no es d'aquells que tant les es tort com mèl-lera. Quant va escur sa companyona de sa seua vida, no hi va haver cap obstacle que no vencés; va acceptar un llarg temps de prova, pero passat aquest temps, va estar tan resolt com antes. Dinen que una ditxa tranquila ha estat es premi d'aquesta constància.

Igualment resolt se mostrà amb ocasió d'un viatge a Sant Petersburg. Entre es cavallers que l'havien d'acompanyar, e-hi havia un comte que cree qu'avuy es ministre d'Instrucció Pública d'Hungria—el qual pertanyia an es partit llavó omnipotent d'En Tisza; pero no sols va fer aquell viatge sense aquell comte, sino sense cap des que sa majoria des Parlament hungàric volia imposar.

Quant es partidaris des nacionalisme alemany promogueren s'anomenat *Los von Rom*—lluny de Roma—per protestantisar ets alemanys d'Austria s'actitut des Govern imperial fone tan fluixa que va semblar una apostasia. Aquell moviment contrari a Roma havia escult ses escoles públiques per donar sa batalla an es catolicisme. Llavó va ser quant s'Arxiduc eridá es president de sa «Lliga escolar catòlica», Dr. Gaspar Schwarz, i li manifestá que desde aquell dia ell se declarava protector de sa «Lliga catòlica» i des mestres dias ella associats.

No hu volguen sebre quin rebunber i begiot mogueren aquells polisardos, traidors a sa seua patria i a sa seua religió; pareixia que tot havia de fer ny; pero ell errequi erre, ningú li va porer fer moureun peu.

Darrerament, quant es Congrés internacional Eucaristic, sa premsa «liberal» s'esgargamellá diguent qu'en succeirien de grosses si se feia sa processó. Idó no sols se feu, sino que hi assistí l'Emperador juntament amb ell.

¿Creis que aquest caràcter ferm i resolt, li ha fet perdre es favor de s'opinió pública?

Idó heu de sebre que de tots ets homes públics austriacs, no n'hi ha cap de tant popular. Es partit d'En Tisza ja no més figura a s'historia; es moviment «Los von Rom», per molt si hi figurará a s'historia; tot ha passat cem a fum de formatjada. Es caràcter resolt de s'Arxiduc Francese Ferrand ha sortit victoriós de tots els inemics de sa religió, de sa patria i de s'Imperi.

¿Quina llissó per qualcú d'Espanya, que pareix ha prés per norma de conducta fer sa farina blana davant ets seus propis inemics!

J ara escoltau

EN VERA-VEU

Una paramla an el «El Rayo» i a «S' Obrero Balear»

Es paperot sindicalista de s'altre dia deia que «es treballadors tenen ben definida sa filosofia sindical (1); (aixó es) sa lluita constant cuantra sa societat capitalista cuantra es patró

i es salariat, conseqüències d'aquella»; cuantra es patró, com-e símbol des capital, i cuantra es sistema des salariat, com-e institució o forma de viure injustament.

¿Que es règim capitalista devogades és cansa d'inicues explotacions? que es seus excessos han facilitada sa guerra que li fan anarquistes y socialistes? que ets abusos el fan odiós an ets uis de molts, i el condemnen per violentíssim? E-hu fregoneixem. ¿Es veritat ¿e-hu sentiú, voltros d' *El Rayo*? Si, es un fet. Empero lo que deim an ets anarquistes, an es socialistes, a tots voltros d' *El Rayo* es que lo dolent no és ets règim, no es es sistema. Lo dolent son ets homes que violenten es règim, qu' abusen des sistema. Ets homes, molt més qu' es règim, es lo que necessita mudar. Si tots es patrons fossen bons i fossen justs; si tots ets obrers fossen justs i fossen bons; si uns i altres tenguessen temor de Deu, qui tot hu governa, si respectassen es drets des seus germans, sa questió social estaria més de mitx resolta i no importaria qu' ets anarquistes i sindicalistes revolucionaris proclamassen com-e medicina social s'universal trastorn que se proposen de s'actual situació de coses. Es remeis morals tots sols no basten per curar es mal que pateix sa nostra época; predicar moralitat, reforma de costums, práctica de virtuts únicament, no basta; empero aqueis remeis morals son tan necessaris, que sensa ells tampoc se curará sa societat. Es ver que no han de predicar sobriedat a ventreis buits, com deia aquell Cardenal anglés; empero sensa sa práctica de ses virtuts cristianes, sa resolució des problema no pot esser seria, estable, radical. S'ha de donar es pa de sa boca, pero també s'ha de donar es pa de s'esperit.

Es útil senyalar i recriminar ets abusos des capitalisme; més útil és empero, en lloc de sembrar rancors, odís i enemistats, allunyament de classes; en lloc de despertar exigències insaciabls i utòpiques esperances; induir, trebariar, fer que cada qual cumplesca ses seues obligacions i s'escusi rigurosament d'invadir i atacar es drets d'altri. Si se fes així, estiguen segurs ets escriptores d' *El Rayo* que, a pesar de tot lo dolent i defectuós que puga tenir es sistema actual de coses, se llevarien moltíssims d'abusos, arribaria s'actual règim a esser ben acceptable per tots. Així com no hi ha institució bona que no la puguen fer avorrir per abusarne d'ella, així també no n'hi ha d'institució tan dolenta que no se'n puga treure profit.

Si no hi hagués patrons, rics i empressaris tenenquen tan oblidats es principis cristians, si se volguessen guiar pes criteri de l'Esglesia, no serien sa causa de ses injustícies i de ses exigències de que se queixa amb qualque fonament sa classe obreira; sa negligència de tals principis, es une de ses coses que ha duits ets obrers a ses sublevacions, [a ses violències criminals qu' avuy espanen sa societat nostra. Si patrons i obrers escoltassen ses doctrines de l'Evangelí, que no fa quarts i parts an es patró ni an es treballador, ne hi hauria aquestes explotacions, aqueis odís, aquestes rivalitats. No se tendria perfecta ventura, anaqueix mon no n'hi pot haver, [ja poren fer i desfer ets obrers d' *El Rayo*!; pero, al manco, e-hi hauria més pau, més unió, més justícia.

Si, obrers d' *El Rayo*! Lo que heu de cercar, no es una revolució econòmica, un canvi de rics en pobres i de pobres en rics, una mudansa completa de s'orde social existent; lo qu' heu de cercar és qu' es patrons i obrers pensin raonadament, profesin doctrines de pau, cumplesquen tota

justícia, s'inclinin es rics davant es pobres i es pobres davant es rics, cerquin uns i altres s'unió i s'estimació mútua que Cristo Senyor Nostro volia que hi hagués entre tots ets homes de la terra. S'han de millorar ses institucions, s'actual estat de coses ha de millorar; empero es molt convenient abans reformar ses costums i corregir ses persones. Encara qu' es revolucionaris d' *El Rayo* mudassen es règim polític i social, encara que modificassen s'orde present, encara que fessen revolucions econòmiques i socials, no tendria gens de durada tal transformació sense un canvi, una correcció des cors. Aixó es lo que importa. Un escriptor protestant, no gens simpàtic a l'Esglesia Catòlica deia aixó meteix amb aquestes paraules: «Se indiquen varies medicines per curar ses llagues socials, per fer acabar ses queixes des pobres. Aquells projectes tenen cosa útil i necessaria que no s'ha de despreciar i que pervé d'unes ganes fondes de millorar s'estat social; empero cap poder polític, cap legislació tendrá eficacia abastament per fer un homo desinteressat. Mentres ets homes no se despuin des seu egoisme, mentres no se proposin primer que tot es bé des seus germans i no estiguen resolta a cercar es bé de sa societat amb sa meteixa fe i entusiasme i ardor que es seu bé propi i individual, sa meteixa injustícia durará i durará sa meteixa desigualtat.»

Res tan ver com aixó. Que 's realisi es sòmit d'ets anarquistes i des socialistes, que s'abolisca sa propietat privada, que s'estableisca sa propietat colectiva de tots ets medis de producció; sa sort de s'humanitat ne haurá mudat gaire. En Vanderveelde, es caporal des socialistes de Bèlgica, e-hu confessava no fa molt: «Si es treballadors triuñassen sense haver feta s'evolució moral que es necessaria, es seu imperi seria abominable, el mon seria una mar de sufriments, de brutalitats i d'injustícies tan grosses com ses d'avuy en dia.»

Homos, homos; primer ets homos. Si ets homos compleixen com-e bons i com-e justs, es règim no será odiós, es sistema será acceptable.

I lo que deim des règim social present cuantra *El Rayo*, e-hu porem dir de sa forma de govern cuantra *El Obrero Balear* de dissapte passat. (El qual sembla que está més eremat qu' una monèia perque N'Azcarate, va anar a veure el Rei). Qualsevol forma de govern en general, pot respondre bé, pot cumpir satisfactoriament es fi de sa societat, pot ben procurar es benestar comú des ciutadans. Es règim social més dependeix a la práctica de sa prudència, competencia i honradesa de ses persones, que de sa forma de govern. Si es qui comanden son sabis i honrats, poren corregir lo que sa forma tal vegada tengui de dur i anormal; en canvi, re e hi qu' esperar, [per molt bones que sien ses lleis, si son perjudicials, deshonrats ets homos qui governen, ja sien aqueis molts, ja sien pocs, ja sia un tot sol. Per aixó quant una societat, una nació viu amb una forma peculiar de règim consagrada per s'historia o per sa costum o per sa seua conformitat am s'indole meteixa de ciutadans, es prscis qu' es conservi tal forma de govern. De manera qu' es il·lícit an es súbdits, o bé per engany, o bé per revoltes declarades, mudar o subvertir dins un Estat sa forma do règim ja establerta....

Amb una paraula, sa bondat d'un govern, d'un sistema de govern dependeix més de ses condicions des qui governa que de sa forma meteixa. Es dir: que si hi ha que corregir i esmenar tant dins s'orde social (pes d' *El Rayo*) com dins s'orde polític

(pes d' *El Obrero Balear*), lo qu' es precis esmenar i corregir es s'individu. Tant s'obrer com es patró, tants ets alts com es baixos no volen tenir respecte ni caritat, ni sobriedat, ni prudència, ni benevolència, ni paciència, ni un fòtil mort; sa justícia, nigú la vol cumpir, perque es amarga per tot hom; nigú se vol donar; nigú vol cedir; tots volen tenir raó; tots volen esser perjudicats i nigú vol esser sa causa des perjui... i vet aquí perque si caperruts son uns, més caperruts son ets altres, si injusts son ets primers, més injusts son es segons, etz.

Lo qual vol dir que no és es règim lo dolent, no és sa forma de govern lo que reclama necessariament es canvi, sino ets individus qu' abusen de tal forma de govern i de tal règim social de coses, ets individus qui oprimen el germá proïsme, si ets individus... I tant es socialistes de s' *Obrero* com es revolucionaris d' *El Rayo* no hu volen sebre an aixó. Com no cerquen més que revolució es breus hùgeres.

Secció local

Ses obres de sa carretera des port van molt endavant, i la gent alaba ferm tal millora, i diuen que quedará tant bé; ara tenen es tai baix de sa costa des molí d'En Sopa, que l'alsen 2 metres, 60 centí-metres a un bon tros. Igualment alaben se destresa i enginy des qui dirigeix tal feina D. Andreu Juan, según Tinent des nostro Ajuntament.

S'urbanisació de Na Camel·la va endavant; ja hi han sembrats ets arbres que han d'endiumenjar tal passeig i dins poc temps e-hi posarán sa bomba per treure aigo de sa Font.

Diuenge a les 7 des matí se reunirá s'Ajuntament a sa casa Consistorial per fer es sortoi des joves que corren sa quinta.

Dinars s'Ajuntament va acordar demanar a l'Il·lm. Sr. Bisbe que sa Vicaria que, segons s'arregle Parroquial, e-hi havia d'haver entre es Port i So'n Negre, que sia an es Port perque se considera que allá es més necessari que a cap altra banda.

Per Manacor se passetja un protestant venent llibres, partint fuies i fent propaganda des seus embuis, principalment per ses possessions, parlant ell i es llibres malament de sa confessió i de la Mare de Deu.

¡Alerta, manacorins, an aquest aucell! Lo que més se mereix son ses portes pets uis.

La gent així meteix acudeix an es sermons de corema; pero per lo que es Manacor, ses esglesies s'haurien d'omplir de gom en gom cada vegada que hi prediquen.

¡Hala manacorins! ¡An es sermó teniu ses feines, tots!

I de ses oracions ¿que en direm? Es cosa de repassarles qualque poc i sebre-les bé de tot, perque un cristiá que no les sab, es com un soldat que se'n va a la guerra sense armes i sense sebre com s'ha de defensar de tants d'inemics que l'investiran de tot vent. ¡Hala idó! ¡fora vessa! ¡A repassar ses oracions falta gent!